

ОКРЕМІ ЗАСАДИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ ЗЛОЧИНАМ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ОРГАНІЗОВАНИМИ ГРУПАМИ ТА ЗЛОЧИННИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

МАРКІВ Тарас Олегович - аспірант наукового ступеня доктора філософії кафедри оперативного-розшукової діяльності та національної безпеки Національної академії внутрішніх справ,

<https://orcid.org/0009-0004-0002-7243>
УДК 343.13:343.85:351.74(477)

DOI: <https://doi.org/10.71404/LAW.UA.2026.1.22>

У статті обґрунтовано, що інформаційно-аналітичне забезпечення є ключовим правовим та організаційним елементом протидії злочинам, що вчиняються організованими групами та злочинними організаціями, та безпосередньо впливає на ефективність діяльності органів Державного бюро розслідувань. У сучасних умовах, зокрема під час дії воєнного стану, значення інформаційно-аналітичної складової істотно зростає, оскільки організована злочинність характеризується високим рівнем адаптивності, використанням цифрових технологій і транснаціональних кримінальних зв'язків.

Установлено, що чинне законодавство України не забезпечує комплексної та системної правової регламентації інформаційно-аналітичної діяльності органів ДБР. Фрагментарність нормативних приписів, відсутність законодавчо визначеного поняття інформаційно-аналітичного забезпечення та процесуального статусу аналітичних матеріалів у кримінальному провадженні знижують ефективність їх використання в протидії організований злочинності та створюють ризики правової невизначеності.

Обґрунтовано доцільність удосконалення кримінального та кримінального процесуального законодавства шляхом нормативного закріплення основ інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів ДБР, визначення правових механізмів міжвідомчого інформаційного обміну та процесуальної

регламентації використання аналітичних матеріалів під час досудового розслідування. Особливу увагу запропоновано приділяти забезпеченню балансу між ефективністю аналітичної діяльності та дотриманням прав і свобод людини. Аналіз міжнародних стандартів і зарубіжного досвіду свідчить, що ефективні моделі протидії організованій злочинності ґрунтуються на поєднанні сучасних аналітичних інструментів, фінансово-майнових розслідувань і чітких правових гарантій захисту прав людини. Імплементация таких підходів в Україні сприятиме підвищенню ефективності діяльності органів ДБР, удосконаленню правового регулювання та наближенню національної правової системи до європейських стандартів.

Ключові слова: загальні засади, правове регулювання, інформаційно-аналітичне забезпечення, протидія, Державне бюро розслідувань, взаємодія, організовані групи, злочинні організації.

Постановка проблеми

У зв'язку із запровадженням 24 лютого 2022 року в Україні воєнного стану після початку збройного нападу російської федерації кримінальна ситуація в Україні загострилась, про що говорить деяке збільшення кількості вчинених кримінальних правопорушень, а також підвищення їх суспільної небезпеки. Для формування ефективної системи протидії злочинності необхідно ви-

вчити та провести кримінологічний аналіз стану злочинності на сучасному етапі розвитку українського суспільства. Окрім того, напружена динаміка росту соціальних процесів породжує величезні неконтрольовані, суперечливі потоки інформації, які потребують відповідного дослідження, аналізу, контролю, що без ефективних сучасних аналітичних технологій неможливо зробити. Для успішного вирішення завдань, пов'язаних з підвищенням ефективності боротьби зі злочинністю, необхідно, щоб органи, що протидіють злочинності, мали вичерпну, перевірену та своєчасну інформацію про стан, структуру, динаміку злочинності та інші антигромадські прояви, про обставини, що сприяють їх вчиненню, про боротьбу зі злочинами різної категорії [1, с. 168]. Сучасний стан злочинності в Україні характеризується зростанням рівня організованих форм кримінальної діяльності, що становлять підвищену суспільну небезпеку та суттєво ускладнюють забезпечення публічної безпеки і правопорядку. Особливу загрозу для національної безпеки становлять злочини, що вчиняються організованими групами та злочинними організаціями, які відзначаються високим рівнем конспірації, стійкістю кримінальних зв'язків, використанням сучасних інформаційних технологій та здатністю адаптуватися до змін у діяльності правоохоронних органів. За таких умов ефективна протидія зазначеним кримінальним проявам потребує не лише належного нормативно-правового регулювання, а й розвиненої системи інформаційно-аналітичного забезпечення. У цьому контексті інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів Державного бюро розслідувань (далі – ДБР) набуває особливого значення, оскільки саме воно створює необхідні передумови для своєчасного отримання, оброблення, аналізу та використання інформації з метою прийняття обґрунтованих управлінських і процесуальних рішень.

Особливої актуальності проблематика правового регулювання інформаційно-аналітичного забезпечення набуває в умовах воєнного стану, коли суттєво зростає рівень кримінальних ризиків, активізуються організовані злочинні угруповання, а інформа-

ційний простір зазнає значних деструктивних впливів. У таких умовах забезпечення законності, безпеки інформаційних процесів і ефективного використання аналітичних ресурсів стає одним із ключових чинників успішної протидії організованій злочинності.

Ефективне виконання основних завдань підрозділів ДБР, насамперед, залежить від якісної реалізації функції організаційно-аналітичного забезпечення. Показником її дієвості є впровадження законних та своєчасних управлінських рішень, які спрямовані на усунення конкретних недоліків, вирішення наявних проблем з урахуванням наявних сил і засобів, покращення остаточних результатів по боротьбі зі злочинністю, а також своєчасність та ефективність проведення контрольних заходів підрозділами ДБР [2].

З огляду на викладене, дослідження окремих засад правового регулювання інформаційно-аналітичного забезпечення протидії органами ДБР злочинам, що вчиняються організованими групами та злочинними організаціями, є своєчасним і науково обґрунтованим. Його результати можуть сприяти формуванню цілісного наукового підходу до вдосконалення нормативно-правового забезпечення діяльності ДБР, підвищенню ефективності використання інформаційно-аналітичних ресурсів та зміцненню інституційної спроможності держави у сфері протидії організованій злочинності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Теоретичним і практичним проблемам, пов'язаним з окремими засадами правового регулювання інформаційно-аналітичного забезпечення протидії органами ДБР злочинам, що вчиняються організованими групами та злочинними організаціями, приділяли увагу відомі вітчизняні вчені в різних галузях, зокрема як С. В. Васюк, Є.О. Гладкова, Г. А. Гончаренко, О. В. Дідук, С. С. Єсімов, В. Ю. Калугін, Д. І. Курилишин, А. В. Мовчан, С. П. Поляк, В. Г. Севрук, І. В. Федоров та інші.

Метою статті є аналіз окремих засад правового регулювання інформаційно-аналітичного забезпечення протидії органами ДБР злочинам, що вчиняються організованими групами та злочинними організаціями.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати

Правова основа інформаційно-аналітичної роботи в оперативно-розшуковій діяльності (далі – ОРД) як складова правової основи ОРД визначається як сукупність правових норм, які закріплюють необхідність і створюють умови для досягнення завдань ОРД, безпосередньо визначають правові, організаційні й тактичні положення використання гласних і негласних сил, засобів та методів боротьби зі злочинністю [3].

Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів ДБР охоплює комплекс заходів, спрямованих на збирання, оброблення, зберігання, аналіз і використання інформації з різних джерел, зокрема оперативно-розшукової, криміналістичної, статистичної, фінансової та іншої аналітично значущої інформації. Водночас реалізація зазначених заходів неможлива без чіткого нормативно-правового регулювання, яке має визначати правові підстави, межі та способи здійснення інформаційно-аналітичної діяльності, забезпечувати дотримання прав і свобод людини та громадянина, а також узгодженість дій суб'єктів, задіяних у протидії організованій злочинності.

Аналіз практики інформаційно-аналітичного забезпечення протидії злочинності дозволяє зробити однозначний висновок про те, що в сучасній Україні в системі правоохоронних органів використовувані організаційні підходи до налагодження та врегулювання цих відносин не є адекватними характеру і масштабам загроз національній безпеці з боку злочинності [4, с. 129–133].

Аналіз чинного законодавства та правозастосовної практики свідчить про наявність низки проблем у сфері правового регулювання інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів ДБР. До них належать фрагментарність нормативно-правових приписів, відсутність єдиного

концептуального підходу до визначення змісту та структури інформаційно-аналітичної діяльності, недостатня врегульованість питань міжвідомчого обміну інформацією, а також обмеженість правових механізмів використання аналітичних продуктів у кримінальному провадженні. Зазначені недоліки негативно впливають на ефективність протидії злочинам, що вчиняються організованими групами та злочинними організаціями, та знижують результативність діяльності органів ДБР.

Варто констатувати, що основною причиною незадовільного стану інформаційно-аналітичного забезпечення протидії злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями є організаційно-правовий характер, що проявляється у відсутності єдиної системи щодо збору, накопичення, аналізу, узагальнення та використання інформації [5, с. 104–113].

Правове регулювання інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів ДБР здійснюється на основі норм кримінального процесуального, оперативно-розшукового, інформаційного та адміністративного законодавства. Водночас аналіз чинної нормативно-правової бази свідчить, що відповідні правові приписи мають переважно рамковий характер і не завжди забезпечують належну деталізацію порядку здійснення інформаційно-аналітичних процедур. Це стосується, зокрема, визначення правових підстав доступу до інформаційних ресурсів, регламентації міжвідомчого інформаційного обміну, використання аналітичних матеріалів у кримінальному провадженні та їх процесуального статусу.

Основою нормативно-правового регулювання інформаційно-аналітичного забезпечення протидії організованій злочинності є Конституція та Закони України. Стаття 3 Конституції України проголошує найвищою соціальною цінністю людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку [6]. Збирання, зберігання та оброблення персональних даних у межах аналітичної діяльності мають здійснюватися з дотриманням принципів законності, цілового використання та пропорційності втручання в права людини, що відповідає вимо-

гам ст. 32 Конституції України та практиці Європейського суду з прав людини.

Інформаційно-аналітичне забезпечення протидії злочинам, що вчиняються організованими групами та злочинними організаціями, є одним із ключових функціональних елементів діяльності органів Державного бюро розслідувань. Його призначення полягає у створенні системи правових, організаційних та технологічних умов для своєчасного отримання, накопичення, узагальнення та аналітичної обробки інформації, необхідної для виявлення, документування і розслідування складних форм організованої злочинної діяльності, що відповідає завданням кримінального провадження, визначеним ст. 2 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України [7].

Відтак, особливе місце в правовому регулюванні інформаційно-аналітичної діяльності посідають норми КПК України, які визначають порядок збирання та використання доказів. Відповідно до ст. 84 КПК України доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані в передбаченому законом порядку, тоді як аналітичні матеріали без належного процесуального оформлення не можуть самостійно визнаватися доказами. Разом з тим такі матеріали відіграють важливу роль у формуванні слідчих версій, плануванні слідчих (розшукових) дій і застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження, передбачених розд. II КПК України [7].

Наразі базисом нормативно-правового регулювання використання інформації, у тому числі і правоохоронними органами України, є Закон України «Про інформацію» від 02 жовтня 1992 р. № 2657-XII [8]. Зокрема, законом визначено, що інформація – це будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді. За змістом інформація поділяється на такі види: інформація про фізичну особу; інформація довідково-енциклопедичного характеру; інформація про стан довкілля (екологічна інформація); інформація про товар (роботу, послугу); науково-технічна інформація; податкова інформація; правова інформація; статистична інформація;

соціологічна інформація; критична технологічна інформація [8; 9, с. 87–91]. Закон України «Про інформацію» закладає правове підґрунтя інформаційної діяльності, до основних видів якої належать створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорона та захист інформації (ст. 9). У цьому Законі дається визначення понять: – правової інформації, до якої відносяться будь-які відомості про право, його систему, джерела, реалізацію, юридичні факти, правовідносини, правопорядок, правопорушення і боротьбу з ними та їх профілактику тощо; – інформації з обмеженим доступом, яка за своїм правовим режимом поділяється на конфіденційну, таємну та службову [8]. Конфіденційною є інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень [10].

Законом України «Про національну безпеку» врегульовано й поняття сили безпеки – це правоохоронні та розвідувальні органи, державні органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, сили цивільного захисту й інші органи, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення національної безпеки України (п. 17 ст. 1) [11]. Сили оборони в Законі України «Про національну безпеку» визначені як Збройні Сили України, а також інші утворені відповідно до законів України військові формування, правоохоронні й розвідувальні органи, органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення оборони держави (п. 18 ст. 1). Сектор безпеки і оборони України складається з чотирьох взаємопов'язаних складників: сили безпеки; сили оборони; оборонно-промисловий комплекс; громадяни та громадські об'єднання, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки (ч. 1 ст. 12) [11].

Закон України «Про Національну програму інформатизації» визначає загальні засади формування, виконання та коригування Національної програми інформатизації [12]. У цьому Законі дається визначення по-

нять: – база даних – як іменованої сукупності даних, що відображає стан об'єктів та їх відношень у визначеній предметній області; – інформаційна технологія – цілеспрямована організована сукупність інформаційних процесів з використанням засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, розосередження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця їх розташування; – інформаційний продукт (продукція) – документована інформація, яка підготовлена і призначена для задоволення потреб користувачів; – інформаційний ресурс – сукупність документів у інформаційних системах (бібліотеках, архівах, банках даних тощо) [12].

Законом України «Про Національну поліцію» інформаційно-аналітичну діяльність виокремлено як один із напрямів діяльності поліції [13]. Різноманітність функцій і завдань, що вирішуються в процесі функціонування системи МВС України, обумовлює застосування різних форм діяльності [14, с. 186–193]. Базовими елементами та засобами реалізації інформаційно-аналітичної діяльності виступають інформаційні системи, системи зв'язку та передачі даних, сучасна інформаційно-телекомунікаційна інфраструктура, бази даних правової інформації, технічні, програмні, лінгвістичні, правові, організаційні засоби [15]. Це знайшло втілення у ст. ст. 25–27 Закону України «Про Національну поліцію» [13].

Таким чином, комплексний характер сфери оперативно-розшукової діяльності вимагає належного інформаційно-аналітичного забезпечення. Ефективність роботи поліції в боротьбі зі злочинністю зміщується в бік розвитку аналітичної роботи, а саме: накопичення і систематизації інформації в базах даних, виведення корисного інтегралу для підвищення коефіцієнту корисної дії органів та підрозділів Національної поліції України [16, с. 115–117; 17, с. 90; 18, с. 583–587].

Статтею 19 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» визначено основні положення інформаційного забезпечення боротьби з організованою злочинністю [19].

Для вирішення завдань боротьби з організованою злочинністю спеціальні підрозділи СБУ та підрозділи органів Національної поліції мають право збирати, накопичувати і зберігати інформацію про події і факти, що свідчать про організовану злочинну діяльність, її причини та умови, про осіб, які беруть участь в організованій злочинній діяльності. З цією метою в МВС України і Головному управлінні по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю СБУ створюються централізовані банки даних. Порядок використання таких даних регулюється нормативними актами МВС України та СБУ, які вживають заходів щодо їх захисту. Відповідні банки даних створюються в спеціальних підрозділах по боротьбі з організованою злочинністю СБУ на місцях та підрозділах органів Національної поліції [10; 19].

Відповідно до п. 18 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» підрозділи, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, мають право створювати і застосовувати автоматизовані інформаційні системи [20]. Відповідно до пп. 9, 14, 17 ст. 8 цього Закону підрозділи, які здійснюють ОРД, мають право здійснювати аудіо-, відеоконтроль особи, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, електронних інформаційних мереж згідно з положеннями ст. ст. 260, 263–265 КПК України; отримувати від юридичних чи фізичних осіб безкоштовно або за винагороду інформацію про злочини, що готуються або вчинені, та про загрозу безпеці суспільства і держави; створювати і застосовувати автоматизовані інформаційні системи [20].

Закон України «Про державну таємницю» регулює суспільні відносини, пов'язані з віднесенням інформації до державної таємниці, засекречуванням, розсекречуванням її матеріальних носіїв та охороною державної таємниці з метою захисту національної безпеки України [21]. До державної таємниці у сфері державної безпеки та охорони правопорядку Закон відносить, зокрема: інформацію про особовий склад органів, що здійснюють оперативно-розшукову або розвідувальну чи контррозвідувальну діяльність; про засоби, зміст, плани, організа-

цію, фінансування та матеріально-технічне забезпечення, форми, методи і результати оперативно-розшукової, розвідувальної та контррозвідувальної діяльності; про осіб, які співпрацюють або раніше співпрацювали на конфіденційній основі з органами, що провадять таку діяльність; про склад і конкретних осіб, що є негласними штатними працівниками органів, які здійснюють оперативно-розшукову, розвідувальну і контррозвідувальну діяльність (ст. 8) [21].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» Державне бюро розслідувань є центральним органом виконавчої влади, що здійснює правоохоронну діяльність з метою запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів, віднесених до його компетенції [22]. Виконання завдань, визначених в ст. 1 профільного закону, реалізується за допомогою повноважень Державного бюро розслідувань, одним із яких відповідно до ст. 6 є здійснення інформаційно-аналітичних заходів щодо встановлення системних причин та умов проявів організованої злочинності та інших видів злочинності, протидію яким віднесено до компетенції Державного бюро розслідувань, вживання заходів до їх усунення [22; 23, с. 24–27].

Відповідно до п. 2 ст. 6 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» орган здійснює інформаційно-аналітичні заходи щодо встановлення системних причин та умов проявів організованої злочинності та інших видів злочинності, протидію яким віднесено до компетенції Державного бюро розслідувань, вживає заходів до їх усунення [22].

Практика боротьби зі злочинністю переконливо свідчить про важливу, а у багатьох випадках і пріоритетну роль системи організаційно-аналітичного забезпечення органів і підрозділів Державного бюро розслідувань як ланки, що зумовлює ефективність роботи правоохоронних структур загалом. Нині аналітичне забезпечення є самостійною системою, яка характеризується певними принципами організації й управління, що має притаманні їй функції та чітко сформульовані цілі розвитку і на найближчий, і на перспективний періоди, та складається, у

свою чергу, з підсистем, між якими є стійкі структурні зв'язки [2; 24, с. 68].

Отже, практика застосування норм законодавства, що регулюють інформаційно-аналітичне забезпечення протидії органами ДБР злочинам, які вчиняються організованими групами та злочинними організаціями, свідчить про наявність низки системних проблем, що знижують ефективність аналітичної складової досудового розслідування. Однією з ключових проблем є відсутність чіткого та уніфікованого нормативного визначення змісту інформаційно-аналітичної діяльності органів ДБР. Чинне законодавство обмежується загальними формулюваннями щодо повноважень Бюро у сфері збирання та використання інформації, не розкриваючи структури, видів, форм і результатів аналітичної діяльності, що ускладнює її практичну реалізацію та створює різноманітність в правозастосуванні.

Суттєвою проблемою є також невизначеність процесуального статусу результатів інформаційно-аналітичної діяльності. Аналітичні довідки, узагальнення, схеми зв'язків, профілі організованих злочинних груп широко використовуються слідчими та оперативними підрозділами ДБР під час планування слідчих (розшукових) дій і формування версій розслідування, однак чинний КПК України не визначає можливостей та меж використання таких матеріалів у кримінальному провадженні. Це призводить до ситуацій, коли аналітична інформація фактично впливає на хід розслідування, але не має належного процесуального оформлення, що може ускладнювати подальше доказування та створювати ризики визнання отриманих доказів недопустимими.

Окремої уваги потребує проблема міжвідомчого інформаційного обміну. У практичній діяльності органів ДБР спостерігаються труднощі з оперативним отриманням інформації від інших правоохоронних, контролюючих і фінансових органів, що пов'язано з відсутністю єдиних стандартів обміну даними, різними режимами доступу до інформаційних ресурсів та надмірною бюрократизацією відповідних процедур. У справах про злочини, вчинені організованими групами та злочинними організаціями, така фраг-

ментарність інформаційного забезпечення істотно знижує можливості комплексного аналізу злочинної діяльності.

Проблемним залишається й питання дотримання балансу між ефективністю інформаційно-аналітичної діяльності та забезпеченням прав і свобод людини. Недостатня деталізація правових підстав збирання, зберігання й аналітичної обробки персональних даних створює ризики надмірного втручання у приватне життя та може призводити до порушень вимог законодавства про захист персональних даних. Це, у свою чергу, негативно позначається на допустимості отриманої інформації та довірі суспільства до діяльності органів ДБР.

З огляду на викладені проблеми доцільним є внесення низки змін і доповнень до чинного законодавства. Насамперед потребує вдосконалення Закон України «Про Державне бюро розслідувань» шляхом закріплення на законодавчому рівні поняття інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності ДБР, визначення його основних завдань, принципів та форм реалізації. Це дозволить сформулювати єдиний підхід до організації аналітичної діяльності та забезпечити її належне правове підґрунтя.

Крім того, доцільно передбачити в КПК України окремі положення, які б визначали процесуальний статус результатів інформаційно-аналітичної діяльності, зокрема можливість використання аналітичних матеріалів як допоміжних процесуальних документів для обґрунтування слідчих версій, клопотань про проведення слідчих (розшукових) дій або застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Такий підхід сприятиме підвищенню правової визначеності та зменшенню ризиків процесуальних порушень.

З метою підвищення ефективності міжвідомчої взаємодії доцільним є законодавче врегулювання порядку інформаційного обміну між ДБР та іншими суб'єктами протидії організованій злочинності, зокрема шляхом визначення єдиних стандартів доступу до інформаційних ресурсів, строків надання інформації та відповідальності за безпідставну відмову в її наданні. Окремо варто закріпити можливість створення міжвідомчих

аналітичних платформ для обміну та спільної обробки інформації в справах про організовану злочинність.

Важливим напрямом удосконалення законодавства є також конкретизація правових гарантій захисту персональних даних у процесі інформаційно-аналітичної діяльності органів ДБР, зокрема шляхом визначення чітких підстав, меж і строків зберігання аналітичної інформації, а також процедур внутрішнього контролю за законністю її використання. Це дозволить забезпечити баланс між інтересами кримінального правосуддя та дотриманням прав людини.

Таким чином, вирішення проблем правозастосування у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення протидії органами ДБР злочинам, що вчиняються організованими групами та злочинними організаціями, потребує комплексного підходу, який поєднує вдосконалення законодавчої бази, уніфікацію правозастосовної практики та впровадження сучасних аналітичних інструментів. Реалізація запропонованих змін сприятиме підвищенню ефективності діяльності ДБР та зміцненню інституційної спроможності держави у сфері протидії організованій злочинності.

Разом з тим ефективність інформаційно-аналітичного забезпечення значною мірою залежить від чіткого розмежування повноважень між структурними підрозділами ДБР та визначення їх ролі в процесі збирання і використання інформації. Відсутність належної координації між слідчими, оперативними та аналітичними підрозділами може призводити до дублювання функцій, втрати важливої інформації або її несвоєчасного використання. У цьому контексті правове регулювання має забезпечувати не лише визначення компетенції відповідних суб'єктів, а й встановлення єдиних стандартів інформаційно-аналітичної діяльності.

Таким чином, маємо всі підстави зробити висновок про необхідність зміни підходів до інформаційно-аналітичного забезпечення боротьби зі злочинністю. Воно не повинно бути епізодичним, як форма реагування на нові відомчі настанови. В організаційному плані варто вести мову про деяке зміщення акцентів у бік оперативних обліків,

на відміну від інформації, отриманої процесуальним шляхом [4, с. 129–133]. Також удосконалення правового регулювання інформаційно-аналітичного забезпечення протидії органами ДБР злочинам, що вчиняються організованими групами та злочинними організаціями, повинно здійснюватися із запровадженням ефективного зарубіжного досвіду.

Висновок

Отже, підсумовуючи викладене вище, необхідно наголосити, що інформаційно-аналітичне забезпечення протидії органами ДБР злочинам, що вчиняються організованими групами та злочинними організаціями, є складною багатокомпонентною діяльністю, ефективність якої безпосередньо залежить від рівня її правового регулювання. Удосконалення нормативно-правових засад у цій сфері має бути спрямоване на формування цілісної системи інформаційно-аналітичної діяльності, здатної забезпечити своєчасне виявлення та результативну протидію організованим злочинностям з одночасним дотриманням принципів законності та правової визначеності.

Здійснення комплексним науковим дослідженням теоретико-правових, організаційних та практичних засад інформаційно-аналітичного забезпечення протидії злочинам, що вчиняються організованими групами та злочинними організаціями, з особливим акцентом на діяльність органів Державного бюро розслідувань в умовах воєнного стану, обґрунтовано, що організована злочинність у сучасних умовах набуває нових форм, характеризується високим рівнем адаптивності, використанням цифрових технологій, фінансових інструментів та корумпованих зв'язків, що зумовлює підвищені вимоги до якості інформаційно-аналітичної діяльності правоохоронних органів. Підвищення ефективності протидії організованим формам злочинності потребує вдосконалення правового регулювання інформаційно-аналітичної діяльності шляхом законодавчого визначення її змісту, форм і принципів, а також процесуальної регламентації використання аналітичних матеріалів у кримінальному провадженні.

Важливим напрямом є також удосконалення правових механізмів міжвідомчого інформаційного обміну з метою забезпечення комплексного аналізу злочинної діяльності. Найявна фрагментарність правових норм, відсутність законодавчо закріпленого поняття та процесуального статусу результатів аналітичної діяльності ускладнюють їх використання в кримінальному провадженні та знижують рівень правової визначеності. В умовах воєнного стану зазначені недоліки набувають особливої актуальності, оскільки організована злочинність активно використовує кризові обставини для розширення своєї діяльності.

Узагальнюючи результати дослідження, зазначимо, що підвищення ефективності протидії органами ДБР злочинам, що вчиняються організованими групами та злочинними організаціями, можливе лише за умови формування цілісної, нормативно врегульованої системи інформаційно-аналітичного забезпечення, адаптованої до умов воєнного стану та побудованої з урахуванням міжнародних стандартів. Така система має забезпечувати належний баланс між потребами кримінального правосуддя, національної безпеки та гарантіями дотримання прав і свобод людини.

Література

1. Калугін В. Ю., Федоров І. В. Джерела інформаційно-аналітичної діяльності. *Аналітично-порівняльне правознавство* : електронне наукове видання. С. 168–172. URL : <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/05/33.pdf>
2. Васюк С. В. Особливості реалізації Державним бюро розслідувань функції організаційно-аналітичного забезпечення. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2024. № 3. С. 11–16 URL : <http://journals.lvduvs.lviv.ua/index.php/law/article/view/902/880>
3. Мовчан А. В. Інформаційно-аналітична робота в оперативно-розшуковій діяльності Національної поліції : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2017. 244 с.
4. Гладкова Є. О. Удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення боротьби зі злочинністю. *Актуальні питання*

діяльності правоохоронних органів у сфері протидії кіберзлочинності : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 12 листоп. 2014 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Х. : Права людини, 2014. С. 129–133.

5. Севрук В. Г. Окремі аспекти інформаційно-аналітичного забезпечення протидії злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі. *Держава та регіони*. Серія: Право. 2021. № 2 (72). С. 104–113. DOI : <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2021.2.17>.

6. Конституція України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

7. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

8. Про інформацію : Закон України від 02 жовт. 1992 р. № 2657-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>

9. Смірнов А. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення кримінологічної діяльності в невинробничій сфері України. *Правова позиція*. 2025. № 1 (46). С. 87–91.

10. Мовчан А. В. Інформаційно-аналітична робота в оперативно-розшуковій діяльності Національної поліції : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2017. 244 с.

11. Про національну безпеку: Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

12. Про Національну програму інформатизації : Закон України від 01 груд. 2022 р. № 2807-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text>

13. Про Національну поліцію : Закон України від 02 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40–41. Ст. 379.

14. Шраго А. О. Нормативно-правові аспекти забезпечення виявлення та розслідування збуту і розповсюдження порнографії у мережі Інтернет. *Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності підрозділів кримінальної поліції* : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару (Львів, 23 берез. 2018 р.) / упоряд-

ники А. В. Баб'як, В. В. Сенік, Т. В. Маргоровська. Львів : ЛьвДУВС, 2018. С. 186–193.

15. Єсімов С. С. Юридична природа інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції. *ІТ право: проблеми і перспективи розвитку в Україні* : матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 18 листоп. 2016 р.). URL : <http://aphd.ua/publication-151/>.

16. Рец В. В., Прокопов С. О. Інформаційне забезпечення діяльності Національної поліції як інструментарій у боротьбі зі злочинністю. *Використання сучасних інформаційних технологій в діяльності Національної поліції* : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару (Дніпро, 28 листоп. 2019 р.). Дніпро : ДДУВС, 2019. С. 115–117.

17. Рец В. В. Інформаційно-аналітичне забезпечення оперативно-розшукової діяльності: проблематика. *Актуальні проблеми оперативно-розшукової діяльності*: матеріали кругл. столу присвяч. Дню науки (Дніпро, 22 трав. 2020 р.). Дніпро : ДДУВС, 2020. С. 89–92.

18. Дідук О. В. Окремі засади інформаційно-аналітичного забезпечення виявлення фактичних даних привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 12/2022. С. 583–587. URL : www.lsej.org.ua/12_2022/140.pdf.

19. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30 черв. 1993 р. № 3341-XII. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3341-12/>

20. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лют. 1992 р. № 2135-XII із змін. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua>

21. Про державну таємницю : Закон України від 21 січ. 1994 р. № 3855-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text>

22. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12 листоп. 2015 р. № 794-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19>

23. Школьніков В. І., Калиновський О. В. Застосування кримінального аналізу в діяльності управління інформаційно-ана-

літичної розвідки Державного бюро розслідувань. *Державне бюро розслідувань: на шляху розбудови* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 16 черв. 2018 р.) / редкол.: Г. О. Ульянова (голова) та ін. Одеса : Юрид. літ., 2018. С. 24–27.

24. Пеньков С. В. Аналіз організації інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності Національної поліції України. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2017. № 3 (78). С. 66–73.

Markiv Taras Olehovych

Postgraduate student of the scientific degree of Doctor of Philosophy, Department of Operational Investigation and National Security, National Academy of Internal Affairs

<https://orcid.org/0009-0004-0002-7243>

CERTAIN PRINCIPLES OF LEGAL REGULATION OF INFORMATION AND ANALYTICAL SUPPORT BY THE BODIES OF THE STATE BUREAU OF INVESTIGATION TO COMBAT CRIMES COMMITTED BY ORGANIZED GROUPS AND CRIMINAL ORGANIZATIONS

The article substantiates that information and analytical support is a key legal and organizational element of counteraction to crimes committed by organized groups and criminal organizations, and directly affects the effectiveness of the activities of the bodies of the State Bureau of Investigation. In modern conditions, in particular during martial law, the importance of the information and analytical component is significantly increasing, since organized crime is characterized by a high level of adaptability, the use of digital technologies and transnational criminal ties.

It is established that the current legislation of Ukraine does not provide comprehensive and systematic legal regulation of the information and analytical activities of the bodies of the State Bureau of Investigation. The fragmentation of regulatory provisions, the absence of a legally defined concept of information and analytical support and the procedural status of analytical materials in criminal proceedings reduce the effectiveness of their use in combating organized crime and create risks of legal uncertainty.

The feasibility of improving criminal and criminal procedural legislation by means of normatively establishing the foundations of information and analytical support for the activities of the State Bureau of Investigation, determining legal mechanisms for interdepartmental information exchange and procedural regulation of the use of analytical materials during pre-trial investigation is substantiated. It is proposed to pay special attention to ensuring a balance between the effectiveness of analytical activities and compliance with human rights and freedoms. An analysis of international standards and foreign experience shows that effective models of combating organized crime are based on a combination of modern analytical tools, financial and property investigations and clear legal guarantees for the protection of human rights. The implementation of such approaches in Ukraine will contribute to increasing the effectiveness of the activities of the State Bureau of Investigation, improving legal regulation and bringing the national legal system closer to European standards.

Keywords: general principles, legal regulation, information and analytical support, counteraction, State Bureau of Investigation, interaction, organized groups, criminal organizations.